

DE PROBLEMATIEK VAN WATER EN SANITATIE IN HAITI, EEN SITUATIE DIE SCHRIK AANJAAGT

1 – Korte inleiding binnen de mondiale context.

“Zonder water, geen leven”, verklaarde Marc Laié. Water is leven. Vandaag leven nog meer dan 25% mensen in permanent gevaar op onze planeet: er zijn nog steeds 1.1 miljard mensen zonder toegang tot veilig drinkwater. En 2.6 miljard mensen hebben geen afdoende sanitaire installaties en voor nog meer is er geen afvalwaterbehandeling.

Er zijn nog steeds 10 miljoen doden per jaar te wijten aan een slechte kwaliteit van water. Deze situatie zal alleen nog erger worden, indien er in de komende jaren niets extra ondernomen wordt om het probleem met wortels en al uit te roeien.

Water, wat normaal gezien wordt als een gemeenschappelijke natuurlijke rijkdom, is nu een handelswaar geworden. Deze koopwaar, die essentieel is voor het leven, is nu het voorwerp geworden van een enorme concurrentie tussen watermultinationals die steeds verder terrein winnen in deze globale wereld, en waarin de wet van de sterkste primeert. Alle mensen van deze planeet moeten zonder ophouden blijven strijden tegen deze visie, en moeten er over waken dat water wereldwijd een gemeenschappelijk goed blijft ten nut van de mensheid.

2 – De Haïtiaanse context.

De eerste inwoners noemden Haïti vroeger AYITI – “land van de hoge heuvels”. Haïti is een klein land van 27 750 km². Het had enorme voorraden aan water. Toen het als eerste zwart land in 1804 onafhankelijk werd, had het een bebossing over 80% van het oppervlak. De bevolking bestond toen uit 500 000 zielen. Het land werd, door haar schoonheid en door haar biodiversiteit de “Parel van de Antillen” genoemd. Overal floten de vogeltjes.

Dit klein mooie landje kende een ongeziene degradatie tijdens de afgelopen 30 jaar, wat geleid heeft tot een ecologische catastrofe die het gehele ecosysteem in gevaar brengt, en zelfs het voortbestaan van het land zelf bedreigt.

De bevolking groeide aan tot 3.5 miljoen in 1950, tot 5.5 miljoen in 1975 en verder tot 8.6 miljoen in 2005. Deze demografische explosie heeft enorme gevolgen op het gebied van ecologie, economie, en op het sociale en culturele leven.

In 1960 kende het land nog een bosbedekking van 60%. Vandaag nog slechts 1.4%!!!

Dit komt vooral door een ongebreidelde boomkap om houtskool te hebben voor het koken. Er sneuvelen zowat 20 miljoen bomen per jaar. Sommige studies spreken van 50 miljoen. Dit versnelt de bodemerosie: elk jaar stromen 36 miljoen ton vruchtbare grond naar de zee. Het land verliest zo elk jaar 10 000 ha aan landbouwgrond. Nog meer alarmerende berekeningen tonen 60 000 ha per jaar aan.

De ontbossing, en daardoor deze massieve erosie, heeft ook tot gevolg dat de watervoorraden in het land onherroepelijk worden aangetast. Rivieren verdwijnen, het debiet van de bronnen vermindert, de ondergrondse waterlagen kwijnen weg. De leefgemeenschappen zijn totaal in de ban van het te schaarse water. Familieleden moeten gedurende uren stappen om water te vinden, wat dan meestal nog veel te vuil is voor huishoudelijk gebruik.

Van de ene kant veroorzaakt deze ecologische wanorde voor lange periodes van droogte die de landbouwproductie drastisch verlagen (waar nochtans 2/3 van de bevolking van afhangt). Aan de andere kant is de ontbossing ook de oorzaak van overstromingen, aardverschuivingen en modderstromen die alles vernielen wat ze op hun weg tegenkomen: mensen en dieren worden meegesleurd.

Met een neerslag van gemiddeld 1400 mm/m²/jaar ontvangt het land een volume van 40 miljard m³ water, waarvan 90% rechtstreeks naar zee stroomt. Door het gebrek aan bomen is er slechts weinig infiltratie in de bodem. We hebben dus nog 14 miljard m³ per jaar aan bruikbaar zoet water. Vandaag wordt van dit potentieel slechts 10% effectief gebruikt.

3 – Drinkwatervoorziening voor de bevolking.

De drinkwatervoorziening voor de bevolking in landelijke en stedelijke gebieden is een hoofdprobleem waar de verantwoordelijken van het land zich weinig om bekommeren. Vandaag is het zelfs moeilijk te weten te komen hoeveel % van de bevolking toegang heeft tot drinkwater. Officiële statistieken geven een toegangsgraad van 53.2% in stedelijk milieu, en 51.6% in landelijk milieu; dus een landgemiddelde van 52%. Persoonlijk denk ik, gezien ik de situatie in de praktijk goed ken, dat deze toegangsgraad in de landelijke gebieden nauwelijks 25% kan overstijgen. Met diezelfde praktijkkennis durf ik ook te stellen dat de 2/3 van de bevolking in de steden geen aansluiting heeft op het drinkwaternet. Dit verklaart het overal opduiken van verkoopsstalletjes van water onder het label "Het mirakelwater" in alle grote steden van het land. Daarenboven spreek ik liever over lopend water dan over drinkwater, gezien je het water echt niet drinkbaar kunt noemen. Het is bevuild met fecaliën en andere microbiologische bevuiling, door gebrek aan een beschermingszone rond de vindplaatsen en ontsmetting van de opslag tanks en leidingen, alsook door slechte technische ontwerpen, enz...

We moeten jammer genoeg ook constateren dat veel watersystemen die door staatsdiensten of door internationale organisaties zijn aangelegd niet of niet goed werken.

Het zijn slechts de systemen aangelegd door de bevolking zelf, in partnerschap met NGO's zoals bv PROTOS, die blijven werken dank zij de oprichting van watercomités die instaan voor het permanente beheer van de installaties.

De schaarste aan drinkwater drijft het gebruik van gecontamineerd water de hoogte in, wat dan weer de oorzaak is van 50% van de ziektes die de bevolking aantasten.

4 – Irrigatie van de bodem.

De onder zwaartekracht bevoelbare gronden in Haïti worden geschat op 150 000 ha. We beschikken over 180 uitgeruste perimeters voor een totaal van 80 000 ha. Maar volgens een onderzoek in 1996 van de OMS/OPS werden er maar 42 000 ha bevoeid. In de praktijk wordt er slechts 5 000 ha op een rationele manier geïrrigeerd.

Het land beschikt over een potentieel aan bevoelbare landbouwgrond tot 500 000 ha, indien we moderne irrigatietechnieken zouden inzetten (druppelirrigatie, besprekings..)

Het is doodjammer dat het land niet over een ontwikkelingsstrategie beschikt om alle beschikbare irrigatiegronden te gaan uitbaten voor landbouwproductie. Vanzelfsprekend zou elk irrigatieprogramma moeten kaderen in een plan van integraal water beheer en moet water ook ingepast worden in de nationale politiek van duurzame ontwikkeling. Dit alles moet nog gebeuren.

5 – Sanitatie.

We kunnen zonder meer spreken van een totaal gebrek aan sanitaire basisinfrastructuur in de landelijke gebieden, en wat bestaat in de steden werkt niet. Deze situatie veroorzaakt een enorm probleem op het gebied van de volksgezondheid van het land en in de steden in het bijzonder. In de hoofdstad bijvoorbeeld, wordt er elke dag 2 000 ton afval geproduceerd, waarvan slecht 30% opgehaald wordt. De straten puilen uit van grote vuilhopen die een permanent gevaar vormen voor de volksgezondheid.

Waterafvoersystemen bestaan er nauwelijks of ze zijn niet goed aangelegd. Meestal zitten ze vol met modder en met afval van allerlei aard. Het ontbreken van een stedelijk uitbreidingsplan, en het wild bouwen door velen, verergeren de situatie nog elke dag. Men schat dat er slechts 25% van de basisbehoeften aan sanitatie in het land zijn ingevuld.

In het landelijk gebied zegden we reeds dat er een totaal gebrek is aan sanitatie, met uitzondering van enkele latrines die dan meestal slecht gebouwd zijn en slechts voor een kleine minderheid van de bevolking ter beschikking staan.

6 – Integraal Water Beheer (IWB).

Om deze korte beschouwingen te beëindigen durf ik te stellen dat het toepassen van IWB niet makkelijk is gezien het gebrek aan, of de zwakte van overheidsdiensten die daar moeten voor instaan, en door het labiele politieke bestel in het algemeen. Maar wij zelf zijn er van overtuigd dat Integraal Water Beheer de enige methode is die voor de problemen op middellange en lange termijn een oplossing kan bieden. We moeten vandaag handelen, snel en degelijk. Dit vraagt een globale aanpak. We moeten vanuit een lokale

ontwikkelingsstrategie per stroombekken vertrekken, en daarin zowel de publieke als de privé sector betrekken. Basisorganisaties en NGO's die in deze aanpak geloven, moeten de krachten bundelen om iedereen te sensibiliseren en tot een collectieve actie over te gaan.

Chavannes Jean-Baptiste